

„MINDENKINEK MEGVAN A MAGA CIVIL/NONPROFIT SZEKTORA?”

BARTAL ANNA MÁRIA¹

Kiss Julianna – Gelencsér Balázs – Tóth Janka – Porkoláb Anikó – Sczígel Andrea – Asztalos Krisztina (2025): *NIOK Civil jelentés 2025*. Budapest: Nonprofit Információs és Oktató Központ Alapítvány. Elektronikus kiadvány ²

*A jelenre vonatkozó elvárások jövőre nyitott látóhatára
az elmúlt dolgokhoz való hozzáférést is vezérli.³*

Jürgen Habermas

A „NIOK CIVIL JELENTÉS 2025” – HIÁNPÓTLÓ ELEMZÉS AZ ELMÚLT TIZENÖT ÉVRŐL

2025. december 9-én került ki a nyilvánosság elé az első NIOK Civil jelentés. Kifejezetten üdvözlendő és értékelendő az elektronikusan elérhető,⁴ hiánypótló kiadvány megjelentetése, és az az igény, hogy átfogó képet rajzoljon meg a hazai civil szektor elmúlt, közel másfél évtizedéről. Különösen fontos a jelentés abból a szempontból is, hogy 2019⁵ óta nem jelent meg sem elektronikusan, sem nyomtatott formában a „Nonprofit szervezetek Magyarországon” kiadvány és a Központi Statisztikai Hivatal már csak évente egy összefoglalót, „Helyzetképet” közöl a nonprofit statisztikai adatokból. Így tulajdonképpen majdnem tíz éve alig van objektív, számokban kifejezhető tudásunk a hazai civil-nonprofit szektorban zajló folyamatokról.

¹ Bartal Anna Mária (PhD), szociálpolitikus-szociológus, az Önkéntes Szemle főszerkesztője.

² A kötet szakmai lektora Héra Gábor volt, míg a nyelvi lektorálást Scheili Renáta és Tóth Balázs végezték. A jelentés a Holland Követség támogatásával jelent meg.

³ Az idézet Jürgen Habermas *A jóléti állam válsága és az utópikus energiák kiemerülése* című tanulmányából való (p.284) Felkai Gábor fordítása.

⁴ <https://www.nonprofit.hu/hirek/Elkeszult-az-első-NIOK-Civil-jelentes>

⁵ A 2019-ben megjelent kiadvány a „Nonprofit szervezetek Magyarországon 2017” címet viselte.

A „NIOK CIVIL JELENTÉS 2025” SZERKEZETE ÉS TARTALMA

Szerkezetileg a „NIOK Civil jelentés 2025” a kitűzött céloknak megfelelően három fő részből áll: egyrészt a civil szféra működését befolyásoló 2010 és 2024 közötti eseményeket, másrészt a klasszikus civil szervezetekre vonatkozó statisztikai adatokat, harmadrészt a forrásteremtés lehetőségeit tárgyalja, amit összegzéssel zár.

Az első rész: „A civil társadalom működési feltételeinek alakulása Magyarországon”

Az első részben azokat a makrokörnyezeti változásokat összegzik a szerzők, amelyek az elmúlt években jelentős hatással voltak a szektorra. A fejezetrészben először a 2013 és 2023 közötti időszakot tekintik át, amelyhez a 2011-ben született CLXXV. törvényt „Az egyesülési jogról, a közhasznú jogállásról, valamint a civil szervezetek működéséről és támogatásáról” szóló, úgynevezett „Civil törvényt”⁶ tekintik kiindulási pontnak. A továbbiakban 2013-tól kezdve számba veszik azokat a jogi, politikai eszközöket, illetve a finanszírozási környezet változásait, amelyek következtében szűkült a civil szervezetek érdekérvényesítési, működési lehetősége, valamint nőtt a civil szféra strukturális kiszolgáltatottsága. Mindezek mellé sorolják még a civil szervezeteket érintő digitális kényszerszert.

A fejezet második részében – egyfajta szubjektív „válogatás” eredményeképpen – a civil szféra helyzetét meghatározó főbb eseményeket veszik számba a jelentés készítői. Négy ilyen eseményt azonosítottak, úgymint: a Szuverenitásvédelmi Hivatal létrehozása és működése; a „közélet átláthatóságáról” szóló törvényjavaslat beterjesztése és hatása;⁷ a szabadságjogok szűkítése, új rendelkezések, kormányzati narratíva, és végül negyedikként a nemzetközi környezet változását.

Sajnálatos – és ez majd egy visszatérő kritikai eleme lesz a recenzióknak – hogy a Covid-19 járvány két éve következtében kialakuló társadalmi és gazdasági változásokat, illetve azok rövid- és hosszútávú hatásait teljesen figyelmen kívül hagyta a jelentés, mint makrokörnyezeti tényezőt.

⁶ Lásd: Jogkódex. <https://jogkodex.hu/doc/7921947>

⁷ A törvényjavaslat – különböző vélelmezhető okok miatt – 2025 júniusában azonban lekerült a parlament napirendjéről.

A második rész: „Általános helyzetkép – civilek a KSH-adatok tükrében”

Külön érdeme a jelentésnek, hogy részletes, a 2010 és 2024 közötti időszakra vonatkozó, longitudinális adatelemzéssel mutatja be a civil szektorban bekövetkező változásokat. A jelentés hat alpontban ismerteti és kommentálja a statisztikai adatokat.

„Hányan is vagyunk? – a szervezetek számának alakulása.” Az adatok szerint 2024-ben 54 483 klasszikus⁸ civil szervezet volt, ami a magyar civil-nonprofit szervezetek 87,7 százalékát jelentette. A klasszikus civil szervezetek közel kétharmada egyesület, majd egyharmaduk pedig (magán)alapítvány volt. 2010 és 2024 között mintegy 4,3 százalékkal csökkent a klasszikus civil szervezetek száma az adatok szerint. Véleményem szerint ezt a majd másfél évtizedes időszakot érdemesebb lett volna részletesebben taglalni, vagy legalább utalni rá. Ugyanis 2010 és 2014 között elindul egy csökkenés a szervezetszámban, ami 2015-ben éri el alsó pontját, majd egészen 2019-ig egy viszonylag stagnáló időszak következik, aztán jön a pandémia két éve és a 2023-2024-es adatok már azt mutatják, hogy erre milyen reziliens válaszokat tudott adni a szektor.

„Sikeres működési modellek – az összbevétel változásai.” A jelentés fontos megállapítása volt a statisztikai elemzés alapján, hogy 2024-ben a klasszikus civil szervezetek összbevétele 1 402 milliárd forint volt, ami a teljes nonprofit szektor bevételeinek (4 469 milliárd forint) alig egyharmadát tette ki. 2010-es reálértéken nézve, a klasszikus civil szervezetek bevételei összesen 79,7 százalékkal, míg a teljes nonprofit szektoré 101,5 százalékos arányban nőtt. Bár a bevételek 2010 és 2024 között reálértéken emelkedtek, a klasszikus civil szervezetek részesedése a teljes nonprofit szektor bevételeiből arányaiban csökkent (35,2 százalékról 31,4 százalékra). (NIOK Civil jelentés 2025:10). Az összbevétel változásait a sikeres működési modellek alcím alatt tárgyalja a jelentés, de a szerzők ezt a NIOK kevésbé pozitív gyakorlati tapasztalatai alapján interpretálják. Ezzel gyengítik mind az objektív adatok, mind a szubjektív tapasztalatok érvényességét.

Mindezek után a jelentés megfogalmazza azt következtetést, hogy azok a szervezetek tudnak fejlődni, amelyekre a következő hét kategória közül egy vagy több érvényesnek mutatkozik:

1) jelentős adókedvezményt kapnak (például TAO); 2) kiemelt állami támogatásokban,

⁸ A klasszikus civil szervezetek alatt alapvetően az alapítványok és egyesületek összességét értik.

normatívában részesülnek (például egyházi szervezetek); 3) nemzetközi területen ismertek; 4) erős hazai branddel és/vagy társadalmi bázissal rendelkeznek; 5) szoros kapcsolatot ápolnak a kormányzattal; 6) piacképes szolgáltatásokat nyújtanak; 7) (a kisebb szervezetek között) önkéntes munkára építenek, nagyon alacsony költségvetéssel rendelkeznek. (NIOK Civil jelentés 2025:10-11). Nagyon hasznos lenne a jövőben e kategorizálás mentén mélyebb (például tevékenységtípus szerinti) kutatásokat is végezni, amelyek még közelebb vinnének a civil szektoron belüli sajátosságok feltárásához.

„Bevételek nagyfokú koncentrációja és a külföldi támogatások iránya – a bevételtípusok főbb számai.” E tekintetben az elemzés párhuzamot von a teljes nonprofit szektorra, illetve a klasszikus civil szervezetekre vonatkozó adatok között, és megállapítja, hogy: „2010 és 2024 között a klasszikus civil szervezetek között és a teljes nonprofit szektoron belül eltérő tendenciákat találunk. A teljes nonprofit szektorban az állami támogatás és a gazdálkodási tevékenységek aránya nagyobb, mint a klasszikus civil szervezetek esetében. Ugyanakkor a magántámogatások és az alaptevékenységből származó bevételek aránya a klasszikus civil szervezetek esetében magasabbak. 2010 óta reálértéken minden bevételtípus összege nőtt a klasszikus civil és nonprofit szervezetek esetében is, azonban eltérő mértékben, így az összes bevételhez viszonyított arányuk különbözőképpen változott.” (NIOK Civil jelentés 2025:12). Következtetesként megállapítják, hogy a bevételek nagyfokú koncentrációja jellemzi a szektort. Világosan kell látni – ahogy ezt már évtizedek óta minden nonprofit statisztikai kiadvány és több elemzés (lásd például Kuti 1998; Bartal 2005; Kákai 2020; 2021; 2024) megfogalmazta –, hogy a bevételkoncentráció az egyik alapvető kialakulási hátránya a magyar civil-nonprofit szektornak, ami az állam-közeli és a gazdaság-közeli nonprofit szervezetek bevételi sajátosságainak „köszönhetően” rögzült. Ez esetben az lehetne a fő és megvitatandó kérdés, hogy a klasszikus civil szervezetek tudják-e, képesek-e a magántámogatások mellett az alaptevékenységből vagy gazdálkodásból származó bevételeiket növelni, ahogy erre már 1993 és 1999 között képesek voltak (Bartal 2005:268).

A jelentés fontos – és több kérdést is felvető – megállapítása, hogy nem a civil szervezetek a külföldi támogatások fő kedvezményezettjei, mivel azoknak csak a harmada érkezik hozzájuk, ugyanakkor a belföldi magántámogatások szinte kizárólagosan hozzájuk kerülnek.

„Alig több, mint 1 foglalkoztatott jut egy civil szervezetre – több munkavállaló, kevesebb önkéntes.” E fejezet szerkesztése némileg ellentmondásosra sikerült, ha az alcím szerinti tartalmat keressük. Némi logikai ellentmondáshoz vezet, hogy a 67 647 fős foglalkoztatotti

létszámot az összes (54 483) civil szervezet számával arányosították, mert számos olyan szervezet van, amelynek nincs (és talán nem is lesz) sem fő-, sem mellékállású foglalkoztatottja, hanem önkéntes munkában végzik a szervezet működtetését. Talán többet mondott volna el a szektor foglalkoztatási helyzetéről, ha a foglalkoztatottal rendelkező civil szervezetek arányát vagy számát adják meg. Ezek után csak vélelmezhető, hogy az alkalmazottakkal rendelkező civil szervezetek körére értendő az a 81,8 százalékos növekedés, amiről itt szó esik.

Amikor az önkéntesek számának változását ítéljük meg, tudni kell, hogy ez a nonprofit statisztika „puha” adatai közé tartozik, mert a szervezetek önbevallásán nyugszik (ezért is beszél a statisztika számított önkéntesről az adatközlés során). Ebből kifolyólag csak tendenciák jelzésére alkalmasak az adatok, és így az évenkénti százalékos összehasonlítás megtévesztő lehet. Ráadásul, sajnálatos módon – általában és e konkrét esetben is – az elemzés nem veszi figyelembe, hogy a 2020 és 2022 közötti időszak – a Covid-19 járvány – alapvetően átrendezte mind a civil szervezetek működését, mind pedig önkénteseik számának alakulását, foglalkoztatását és annak módját (például az online önkéntesség terjedése), és nem utolsósorban az önkéntesség struktúráját is. Tulajdonképpen az elmúlt két év arról szólt, hogy visszaálljon a járvány előtti helyzet, vagy pedig, hogy a kialakult, új helyzetben megtalálják az új utakat a szervezetek (lásd erről részletesebben Bartal et al. 2024).

„Több, mint ötszörösére bővült a sport – tevékenységcsoportok szerinti jellemzők.” A közölt adatokhoz érdemes figyelembe venni, hogy a magyar nonprofit szektor kialakulása óta őrzi azt a tevékenységstruktúrát, amit sport-szabadidős-kulturális jellegűnek írtak le az elemzések (Salamon et al. 1996; Kuti 1998; Bartal 2005). A jelentés szerint „a klasszikus civil szervezetek körében a sport területe fejlődött leginkább” (NIOK Civil jelentés 2025:16). Ezt főként két mutató esetében – az összbevétel reálértékének, illetve a foglalkoztatottak százalékos változásának terén – mutatták ki pregnánsan, de ehhez szükséges lett volna a bázis számokat is közölni. Ugyanakkor kétségtelen, bár az adatok értelmezésekor erre a jelentés nem tér ki, hogy a TAO-ból származó támogatások legnagyobb kedvezményezettjei a sportszervezetek voltak az elmúlt években, illetve a kulturális szervezetekhez is áramlottak számottevő összegek. Az aránytalan növekedést és koncentrációdását az is okozza, hogy egy klasszikus civil (alapítványi formában működő) sportszervezet volt a legnagyobb (milliárd közeli összegben) a

kedvezményezettje a TAO támogatásoknak.⁹ Azaz ez a növekedés nem szétterült a sportalszektorban, hanem egy szervezetnél koncentrált.

Figyelemreméltónak tartom azonban azt is, hogy a szociális, oktatási civil szervezetek csak 88,8, illetve 80,8 százalékban tudták megőrizni összbevételüket reálértéken.

„*Leghátrányosabbak legelöl – regionális különbségek*”. Az már a 2000-es évek elején is regisztrálható volt a statisztikai adatokból, hogy a nonprofit vidéki városi jelenséggé vált (Bartal 2005:248). A településtípusonkénti szervezetszámnál sokkal informatívabb a szervezeti sűrűség-index alapján történő elemzés.¹⁰ Eszerint 2003-ban még átlag feletti civil szervezeti sűrűség volt jellemző Budapesten, Somogy, Veszprém és Zala megyében (Bartal 2005: 251). A jelentés által is idézett, 2025-ben készült tanulmány (Palik 2025)¹¹ adatai pedig azt mutatják, hogy az ezer főre jutó szervezetek számát már Somogy megye vezette (M=7,11), majd Veszprém, Nógrád és Zala megyék követték 6,88-6,86 civil szervezet/ezer lakos átlaggal. Azaz, az elmúlt húsz évben történt némi átrendeződés, de a főbb megyei szereplők többségükben ugyanazok maradtak. Kétségtelen, hogy Somogy, Nógrád, de még Zala megye is a kedvezőtlenebb munkanélküliségi, szociális és demográfiai helyzetű megyék közé tartoznak. Ugyanakkor az ezer főre jutó szervezetek számát illetően a közismerten sokkal hátrányosabb gazdasági helyzetű (Szabolcs-Szatmár-Bereg, Borsod-Abaúj-Zemplén, Jász-Nagykun-Szolnok, Hajdú-Bihar) megyékben továbbra is az országos átlag (M=5,6) alatt van az ezer lakosra jutó civil szervezetek száma. A kivételt erősíti például a jó gazdasági mutatójú Győr-Sopron-Moson megye, ahol szintén átlag alatti (M=5,31) az ezer főre jutó civil szervezetek száma. Véleményem szerint ezek az adatok sokkal inkább azt jelzik, hogy míg a 2000-es évek közepéig a civil szervezetek regionális megoszlását (a sűrűségi index alapján) egy nyugat-keleti lejtő alapján lehetett leírni, addig az elmúlt 25 évben a társadalmi, gazdasági és demográfiai, és nem utolsósorban a „fejlesztéspolitikai” beavatkozások következtében egy másfajta, kevésbé egyértelműnek látszó regionális átrendeződés alakult ki (lásd még erről Nárai – Reisinger 2024).

⁹ Lásd még: <https://telex.hu/sport/2025/02/21/tao-milliardok-olimpiai-sikeresség>

¹⁰ Különösen azért, mert egyrészt az elmúlt 15-20 évben lezajlott egy városiasodási hullám, másrészt a községi lét erősen differenciálódott a nagyvárosi vonzáskörzetek kialakulásával: nem mindegy, hogy egy nagyvárosi agglomerációs községről beszélünk vagy egy zsákfaluról.

¹¹ A jelentés erre úgy hivatkozik, mint ERKE 2025.

A harmadik rész: „Civilek forrásteremtési lehetőségei különböző kutatások tükrében”

A jelentés harmadik része három alfejezetben tárgyalja a civil szektor lehetőségeit a közszolgáltatási rendszerben, az 1 százalékos adó felajánlásokból származó bevételek és végül a magántámogatás alakulását a magánadománygyűjtési adatok alapján.

„A civil szektor lehetőségei a centralizálódó közszolgáltatási rendszerben”. A fejezetben foglaltak értelmezéséhez fontosnak tartom megemlíteni, hogy a nonprofit-elméletek (Weisbrod 1975; James 1987) szerint a civil(nonprofit) szervezeteknek a közszolgáltatásban való részvételre három szereplehetőség kínálkozik: vagy helyettesítik, vagy kiegészítik, vagy korrigálják az állam által nyújtott közszolgáltatásokat. Az elméletek arra is rámutatnak, hogy nem érdektelen az állam versus civil/nonprofit szektor viszonyát a keresleti és kínálati oldal szerint értelmezni. A keresleti oldal ebben az esetben azt jelenti, hogy az adott kormányzat milyen filozófia/érdekek/feladatmegosztás mentén közelíti meg a civil/nonprofit szektor szerepét a közszolgáltatások nyújtásában. Ma már megállapítható, hogy az 1998 és 2002, illetve a 2004 és 2010 között működő kormányok egy decentralizációs szemlélet alapján álltak a szektorhoz, és – főként a civil/nonprofit szektor gyenge gazdasági és foglalkoztatási ereje miatt – kiegészítő és korrekciós szerepet szántak a közszolgáltatásokban való részvétel során a civil/nonprofit szervezeteknek.

Ezzel szemben az elmúlt másfél évtizedben a kormányzat valóban egy erős centralizációs szemléletben „feltőkésített” néhány – főként szociális szolgáltatásokat – nyújtó civil/nonprofit szervezetet, hogy megszabaduljon az állam számára „kényelmetlen” társadalmi problémák és csoportok kezelésétől. Azaz helyettesítési szerepbe hozta a civil/nonprofit közszolgáltatók egy bizonyos csoportját, míg a közszolgáltatásokat kiegészítő és korrigáló civil szervezetek működésének finanszírozását teljesen vagy részlegesen a magánjótékonyság körébe utalta. Fontos azt is megjegyezni, hogy ezzel egyidejűleg jelentősen csökkent az önkormányzati autonómia és e téren is erősödött az állami beavatkozás. Ahogy Kákai László megfogalmazza „a változtatásokkal a kormányzat eldöntötte a centralizáció és decentralizáció rendszerváltás óta fennálló kérdését is az előbbi javára.” (Kákai 2024:110). Mindez hatással lett az önkormányzatok és a civil szervezetek kapcsolatára is, hiszen a helyi források elapadásával immáron alapvetően központi forrás-függővé váltak.

A kínálati oldalt – azaz a közszolgáltatások nyújtásába belépni képes civil szervezeteket – tekintve a jelentés szerzői által is többször hivatkozott tanulmányában Kákai megállapítja, az adatok arra utalnak, hogy „a közszolgáltatásokban kevesebb, de nagyobb, illetve növekvő potenciállal rendelkező szervezetek vesznek részt” (Kákai 2024:103). Ezek pedig döntő többségükben a piac-közeli nonprofit gazdasági társaságok közül kerültek ki. További vizsgálandó témaként kínálkozik, amikor a civil szervezetek csökkenő részvételéről beszélünk a közszolgáltatásokban, hogy – a kínálati elmélet alapvetései szerint is – „valóban” csak az állami forrás hiányzik-e ahhoz, hogy több civil szervezet legyen képes a közszolgáltatások piacára belépni vagy ott tartósan megmaradni? Mindezekén túl a jelentés nagyon fontos felvetése és példái az közszolgáltatásokban résztvevő állam-közeli, piac-közeli nonprofit- és a (társadalmi)bázis-közeli civil szervezetek között kialakuló egyenlő esélyek hiányára mutatnak rá.

Az adó 1%-os felajánlása. Az 1%-os adóbevételek nem a legjelentősebb, de fontos kiegészítő bevételeket jelentik a civil szervezeteknek, illetve közvetve társadalmi beágyazottságuk mutatói is. Az elemzések¹² szerint 2025-ben a felajánlások száma közel 3,5 százalékkal nőtt 2024-hez képest, míg a felajánlások összege 15 százalékkal, ami reálértéken is számottevőnek volt mondható. Mindeddig a civil szektorban bekövetkezett változásokat „drámai” alcímek vezették be. Azt gondolom, ez a fejezet is megért volna egy ilyen „drámai” felütést, két – részben már most látszó – tendencia miatt is. Az egyik, hogy az 1 százalékos támogatások „piacán” olyan versenytársa jelent meg a független média alapítványokkal a nem-médiaközeli civil szervezeteknek, amely esélyegyenlőtlenséget idéz elő. Egy 2025-ös NIOK elemzés¹³ szerint a legtöbb 1%-os felajánlást a Telex a Szabad Sajtóért Közhasznú Alapítvány (580,5 millió forint) és a Partizán Rendszerkritikus Tartalomelőállításért Alapítvány (471,8 millió forint) kapta, míg a harmadik legtöbbet az Országos Mentőszolgálat Alapítványa (383,9 millió forint), a huszadik helyen pedig a Déméter Alapítvány (81,9 millió forint) végzett. Azt gondolom, hogy alig van olyan, nem-médiaközeli civil szervezet, amely ezen alapítványok kommunikációs és hirdetési előnyével szemben versenybe tudna szállni. Mindezt azonban jelentősen befolyásolni fogja, ahogy erre a jelentés is felhívja a figyelmet, a családi adókedvezmény

¹²<https://www.nonprofit.hu/hirek/Tobb-mint-20-milliard-forint-jut-el-a-civil-szervezetekhez-iden-az-adofizetok-1-felajanlasaibol>

¹³<https://www.nonprofit.hu/hirek/Tobb-mint-20-milliard-forint-jut-el-a-civil-szervezetekhez-iden-az-adofizetok-1-felajanlasaibol>

változása, a többgyermekes anyák szja-mentességének bevezetése. Talán nem túlzó az az aggodalom, hogy ezekkel az intézkedésekkel akár ki is üresedhet az 1% támogatások rendszere és a civil szervezetek mindennél jobban a sok esetlegességet magukban rejtő magánadományokra szorulnak. Ez már át is vezet a jelentés utolsó témájához.

„Magántámogatások civil szervezeti magángyűjtési adatok alapján.” A jelentés e része azt a hatalmas tapasztalatot összegzi, amelyet az Adjukössze platform működtetése jelentett az elmúlt 14 évben. Ezen időszak alatt a platform 569 adománygyűjtő szervezetet és 193 545 támogatót tudott megszólítani. A felületen bankkártyás (223 szervezet) és közösségi adománygyűjtés (424 szervezet) formájában lehet gyűjteni, ami azt mutatja, hogy a szervezetek 12 százaléka mindkét adománygyűjtési formát használta. Fontos megállapítás, hogy az Adjukössze felületét a kisebb és közepes méretű adománygyűjtő szervezetek használják, de ennek eredményességéhez fontos a jól felépített kampány és az erős támogatói bázis kiépítése. Az adománygyűjtés lehet egyszeri és rendszeres, illetve hosszabb, valamint folyamatos időszakokra szóló. Az elemzés szerint a bankkártyás, rendszeres adományok jellemzik a platformot használók adományozási szokásait és ennek kedvezményezettjei főként a szociális és állatvédelmi (de leginkább az egyéb kategória alatt szereplő) szervezetek. Ugyanakkor az állatvédelmi szervezeteket kiemelkednek a bankkártyás, nem rendszeres adományok gyűjtésében is. A NIOK az adománygyűjtési felmérésekkel folyamatosan monitorozza az adománygyűjtési szokásokat.

AJÁNLÁS

A megszokottól hosszabb recenzióval szerettem volna jelezni, hogy mennyire fontosnak tartom a „NIOK Civil jelentés 2025” megjelentetését. Elsősorban azoknak ajánlom a tanulmányt, akik valóban tágabb elemzési kontextusban szeretnének ránézni a magyar civil szektor elmúlt majd másfélévtizedes fejlődésére, sikereire, problémáira és kihívásaira.

Nem lehet elégszer idézni, hogy a társadalmi beágyazottság tétele (Seibel 1992) azt a triviálisnak tűnő megállapítást fogalmazza meg, miszerint a nonprofit szervezetek nem légyeres térben mozognak, hanem létrejöttüket, működésüket és fejlődésüket alapvetően meghatározza az a politikai, gazdasági és társadalmi, és nem utolsó sorban az a törvényi környezet, amely körülveszi őket. Ugyanakkor a nonprofit szervezetek reagálnak is a politikai,

gazdasági-társadalmi kihívásokra, problémákra és a törvényi változásokra azáltal, hogy milyen célok megvalósítására szerveződnek és miként funkcionálnak egy adott társadalomban. Ez utóbbiból kifolyólag a civil-nonprofit szektor egyik legjellemzőbb tulajdonsága a változékonyság, és a reflexivitás a szektort körülvevő társadalmi és gazdasági környezetre. Ezért nem könnyű a civil-nonprofit szektor hosszú távú elemzésére vállalkozni, mert egyszerre kell láttatni a trendeket és ezt a változékonyságot. A kilencvenes évek elején született, és a címben jelzett, közkeletű mondás lényege, hogy a közös tudások mellett „mindenkinek megvan a maga nonprofit szektora”, amit látni és láttatni szeretne.

IRODALOM

- Bartal Anna Mária (2005): *Nonprofit elméletek, modellek, trendek*. Budapest: Századvég Kiadó.
- Bartal Anna Mária – Dorner László – Fényes Hajnalka – Nagy Réka – Perpék Éva (2024): „Gúzsba kötve táncolni” – helyzetkép a hazai önkéntes alszektorról az Önkéntes Szemle (2021-2023) tanulmányai és esettanulmányai alapján. *Önkéntes Szemle*, 4(1). pp. 3-30.
DOI: <https://doi.org/10.53585/OnkSzem.2024.1.3-30>
- Habermas, Jürgen (1985): A jóléti állam válsága és az utópikus energiák kiemrülése. Ford. Felkai Gábor. In. Habermas, Jürgen (1994): *Válogatott tanulmányok*. Budapest: Atlantisz Könyvkiadó.
- James, Estelle (1987): The nonprofit sector in comparative perspective. In. Powell, Walter, W. (ed.): *The nonprofit sector: A research handbook*. New Haven: Yale University Press, pp. 397-415.
- Kákai László (2020): Kettős szorításban a magyar civil szervezetek. *Pólusok*, 1(2) pp. 1-30.
DOI: <https://doi.org/10.15170/psk.2020.01.02.01>
- Kákai László (2021): Mennyire tekinthetők hatékonyak, professzionalizáltak a magyar nonprofit szervezetek. *Máltai Tanulmányok*, 3(2) pp.197-223
- Kákai László (2024): Nonprofit szervezetek lehetőségei az egyre inkább centralizálódó közszolgáltatási rendszerben. *Civil Szemle*, 21(3) pp. 89-113.
- Kuti Éva (1998): *Hívjuk talán nonprofitnak... A jóléti szolgáltatások szektorra szerveződése*. Budapest: Nonprofit kutatócsoport.
- Nárai Márta – Reisinger Adrien (2024): Civil szervezetek mint társadalmi innovációk a térben. *Comitatus*, 34 (250). pp. 75-87. DOI: 10.59809/Comitatus.2024.34-250.75
- Palik Zoltán (2025): *A civil szervezetek helyzete Magyarországon a statisztikai adatok tükrében*. Miskolc: Esély és Részvétel Közhasznú Egyesület.
<https://erke.hu/2025/06/29/a-civil-szervezetek-helyzete-magyarorszag-a-statisztikai-adatok-tukreben/> Letöltve: 2026.03.01.
- Salamon, Lester – Anheier, Helmut K. – Sokolowski, Wojciech (1996): *The emerging sector: A statistical supplement. Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*. Baltimore: The Johns Hopkins Institute for Policy Studies.
- Seibel, Wolfgang (1992): *Funktionaler Dilettantismus: Erfolgreich, schreitende Organisationen im „Dritten Sektor“ zwischen Markt und Staat*. Baden-Baden: Nomos Verlag.
- Weisbrod, Burton (1975): Toward a theory of voluntary nonprofit sector in a three-sector economy. In. Phelps, Edmund S. (ed.): *Altruism, morality and economy theory*. New York: Russell Sage Foundation, pp. 171-195